

GAUTENG DEPARTMENT OF EDUCATION

SENIOR CERTIFICATE EXAMINATION

TSHIVENDA LUAMBO LWA DAMUNI
BAMBIRI LA VHURARU
GIREIDI YA FHASI

MBUDZISO 1

TSHIVENDA LUAMBO LWA DAMUNI
KHIRAITHERIA YAU LINGA YA MANWALWA MALAPFU KHIRAITHERIA
(CRITERIA) YA U LINGA: ZWA U SUMBEDZA KUSHUMELE (PERFORMANCE
INDICATOR)

1 U disendeka kha thoho ya mafhungo. Zwi nyanyulaho na thuthuwedzo.	Levele 4 Zwo bva tshothe kha thoho ya mafhungo-Vhungomu ha mafhungo a vhu elani na mbudziso	Levele 3 Zwi kwa-manyana thoho ya mafhungo A zwi tutuli dzangalelo. A huna vhukoni u disikela maipfi	Levele 2 Zwo disendeka nga maanda kha thoho ya mafhungo. Hu na vhukoni ha u sika.	Levele 1 Zwo disendelea nga maanda kha thoho ya mafhungo na vhukoni vhu mangadzaho vhukuma.
U Lingwa (5)	1	2	3 – 4	5
2 U peleta/mupeleto Kushumisele kwa vhuḍi kwa luambo u didina	Levele 4 U kundelwa u peleta maipfi othe. U shumisa maipfi nga ndila isongo fanelaho. A huna u didina.	Levele 3 U kundelwa u shumisa mupeleto na u balelwa u shumisa Luambo nga ndila yo tambaho	Levele 2 Vhukhakhi ha mupeleto na u swaya luambo lwo kunaho vhukha khi ndi vhutuku.	Levele 1 Vhukhakhi vhutuku ha mupeleto. Kushumisele kwa luambo lwo kunaho. Zwi na ndeme na. U nyanyula nga maanda u didinesa
U Lingwa (6)	1	2 – 3	4 – 5	6
3 Tshivhumbeo tsha maanea na kushumiselwa kwa luambo	Levele 4 Maanea a sa nyauli kushumisele kwa luambo a ku pfali.	Levele 3 Maanea a songo fhelelaho. Maanea ane a vha na vhukha khi vhu sa pfali nga ngomu mafhungohi.	Levele 2 Maanea ane a vha o fhelelaho kushumisele kwa maanea u ya nga u fhamba nana na u shumisa luambo nga ndila ya vhuḍi.	Levele 1 U pfesesana na mashumisele a vhuḍi a maanea u ya nga u fhamba nana. Zwi na tshinunzi-Luambo lwo shumiswa nga ndila yo nakaho na u pfala zwavhuḍi hu si na vhukhakhi.
U Lingwa (9)	1 – 2	3 – 4	5 – 6	7 – 8

4 Dzindimana	Levele 4 Maanea o tangananaho ane ha ngo ketheleanywa nga dzindima. A huna mathomo na magumo mbonalelo ya mihumbulo yo tanganyiswa	Levele 3 Hu na ndunzhe-ndumzhe ya mafhungo vhukati ha thoho ya mafhungo na dzindima fhedzi zwi songo tou fhelela swavhudi. Mathomele vhukati na mafhedziselo zwi a vhonala-u tevhekana ha mafhungo zwi a disumbedza uri hu ha dzindima.	Levele 2 Hu vhonala u vho-fhekana vhukati ha thoho ya mafhungo na dzindima dzo fhambanaho. U tumana ha thoho ya mafhu ngo a zwo ngo tou fhelela zwavhudi. Mathomele, vhukati na mafhedzi selo zwi a vhonala u tevheleana hu sumbedza uri hu na dzindima.	Levele 1 Ndimá dzi no vhonala nga maanda u ya nga u fhamba nana. Hu na ndunzhe-ndunzhe vhukati na thoho ya maanea ha dovha ha vhana u tumekana. Vhukati ha dzindima. Mathomo, vhukati na mafhe dziselo zwi na u tevhelelana / tevhekana na u tumana.
U Lingwa (5)	1	2	3 – 4	5
5 Zwi re ngomu mathomele	Levele 4 A huna mathomele	Levele 3 Mathomele ane a si nyanle / nyanyuli	Levele 2 Mathomele mapfufhi a nyanyulaho.	Levele 1 Mathomele o livhanywa ho na thoho na u kokodza mato na mihumbulo.
U Lingwa (3)	0	1	2	3
6 Mutumbu	Levele 4 Mathomele o tangananaho a sa pfeseseiho.	Levele 3 Mafhungo a sa tumahi ha nya nyuli	Levele 2 O lingedza nga maanda u tumanyisa mafhungo awe.	Levele 1 Mafhungo o tumekanywa na u tevhelele nywa zwavhudi zwi tutulaho dzangalelo
U Lingwa (10)	1 – 3	4 – 5	6 – 7	8 – 10
7 Mafhedziselo	Levele 4 A hu na mafhedziselo	Levele 3 Mafhedzi selo a sa pfeseseiho	Levele 2 Mafhedzi selo a hone ha to nyanyulesa	Levele 1 Mafhedziselo o teaho.
U Lingwa 3	0	1	2	3

Gumofulo: [40]

NB: GUMOFULU YA MARAGA (TOTAL MARKS)

- LUAMBO LWA DAMUNI (PRIMARY LANGUAGE)

$$\text{HG: } 40 + 40 = \frac{80}{2} = 40$$

$$\text{SG: } 25 + 25 = \frac{50}{2} = 25$$

MBUDZISO 2

TSHIVENDA LUAMBO LWA DAMUNI NA LWAVHUVHILI
(TSHIVENDA PRIMARY AND SECONDARY LANGUAGE HG & SG)
U LINGWA KHA U N'WALA VHURIFHI (MARIFHI)

1. Zwi tevhelaho zwo Luga: Adiresi Mathomele mafhedzisele	LEVELE 4 Vhulehalehi vhunzhi – u thulehula maipfi na u didina. Adiresi, khoudu a huna kana mathomele na mafhedziselo zwi songo teaho.	LEVELE 3 Vhukhaki vhutuku fhehanwe-vho u tumuleanya maipfi na u didina. Adiresi khoudu na uri a huma thoho ya mafhungo. Mathomo na magumo a songo teaho.	LEVELE 2 U tumukanya maipsi na u didina kha adiresi Ho pfukiwa mutala dzi na hu songo teaho. Vhukhaki ha malederedanzi na mafhedzi- seloni.	LEVELE 1 100% kha zwo fanelaho. Tshivhumbeo tsha vhurdi tsha bambiri u tevhe dza thodea dzi todeaho zwothe.
U Lingwa (3)	1 – 2	1	2	3
2. Tshivhumbeo tsha vhudi tsha vhurifhi ha vhukohani na ha tshiofosi.	LEVELE 4 Vhurifhi ha vhukonani ho nwalwa sa ha tshiofisi kana ha tshiofisi sa ha vhukonani.	LEVELE 3 Vhurifhi ha tshiofusi vhu na vhukhaki na u tahelanyana.	LEVELE 2 Kushamisele kwa tshi vhumbeo tsha vhudi Hu sina vhukhaki vhunzhi.	LEVELE 1 Huna 100% ya tshivhu mbeo tsho teaho, ho tevhe dzwa thodea dzothe dzo teaho.
U Lingwa (2)	1 – 2	1	1 – 2	2
3. Luambo na tshitaela. Thouni regisitara na dzindima / phara u ya nga u tevhekana hadzo	LEVELE 4 Thouni i si yone ine ya nea tshivhumbeo tsho vhifhaho tshi sa nyanyuli. Mathomele na mafhedziselo a zwo ngo khethekanya.	LEVELE 3 Ho lingedzwa u ita zwone. Maanea a si na ndunzhe- ndunzhe ho lingedzwa u shumisa dzindima fhedzi a zwo ngo fhelela.	LEVELE 2 Luambo na tshitaela ndzi zwone ho swikelwa ndivho khulwane mafhedziselo ndi a vhudi maanea o fhelelaho maanea o fhamba naho ho shumiswa na zvitaela zwa luambo zwo fhambanaho. Kha dzindima dzo fhambanaho.	LEVELE 1 Tshitaiti regisitara na dikishini zwo shumiswa zwa vhudi nahone ho swileelelwa tshipikwa tshihulwane. Manwalwa nga u fhambana hao. Luambo Lwata- mbaho lu sina vhukhaki khalwo.
U Lingwa				
HG: 10	2	3 – 5	6 – 8	9 – 10
SG: 8	1 – 2	3 – 4	5 – 6	7 – 8

4.	LEVELE 4	LEVELE 3	LEVELE 2	LEVELE 1
U tevhe la ha thohoya mafhungo	U tevhedzwa ha thoho ya mafhungo a hu ho	Ho kwamiwa nyana thoho ya mafhuŋgo	Ho kwamiwa thoho ya mafhungo na ndivho i hone nyana	Vhungomu hothe ho kwama thoho ya mafhungo zwe avhudi.
U Lingwa HG: (5) SG: (7)	1 1	2 2-3	3-4 4-5	5 6-7
			GUMOFULU	HG: 20 SG: 15

MBUDZISO 3

**KHIRAITHERIA YA U LINGA YA ZWIPIDA ZWIPFUFHI
ZWA TSHIVENDA LUAMBO LWA DAMUNI NA LUAMBO LWA VHUVHILE
(PRIMARY AND SECONDARY LANGUAGE HG AND SG)**

(Dziolayani, nothisi, muvhigo, memorandamu, Adzhenda, maambiwa a mutangano,
nganeavhutshilo ya mufu, khungedzelo na dziburon tsha)

1.	LEVELE 4	LEVELE 3	LEVELE 2	LEVELE 1
Tshivhumbeo tsha vhudi	A hongo tevhedzwa tshivhumbeo tsha vhudi	Ho tevehedzwa tshivhu mbeo nyana	Ho tevhedzwa tshivhumbeo	Tshivhu mbeo tsho tevhedzwa zwavhudi [^] vhudi [^]
U Lingwa (6)	1	2-3	4-5	6
2.	LEVELE 4	LEVELE 3	LEVELE 2	LEVELE 1
Ho tevhedzwa thoho ya mafhungo	A zwi elani na zwi todeaho ho buiwa tshothe nda ha thoho zwire ngomu a si zwi todeaho	Ho kwamiwa thoho ya mafhungo. Hu na ndovhulolo na u mona-mona fhethu nthihi nahone hu so ngo swikelelwa thodea.	Ho swike lelwa thodea dzo teaho. Ndivho lehulwawe yo disendeka kha thoho ya mafhungo. Zwi na mitshelo ya vhudi.	Ho tevhe dzwa thoho ya mafhungo zwa vhudi. Vhungo mu ndi hu todeaho. Ho swikelelwa tho dea zwavhudi- vhudi.
U Lingwa HG: 4 SG: 6	1 1	2 2	3 3-4	4 5-6
1.	LEVELE 4	LEVELE 3	LEVELE 2	LEVELE 1
Thouni ine ya todea	Thouni ine i si vhe yone	Thouni ine i si vhe yone swi tuku [^]	Thouni itodeaho	Thouni ine ya todea zwa vhu- kuma-kuma
U Lingwa HG: (10) SG: (8)	2 1-2	3-5 3-4	6-8 5-6	9-10 7-8
			GUMOFULO:	HG: 50 SG: 30

**KHIRAITHERIA YA U LINGA YA ZWIPIDA ZWIPFUFHI
LUAMBO LWA DAMUNI NA LUAMBO LWA VHUVHILI
(PRIMARY AND SECONDARY LANGUAGE HG AND SG)**

(Dzifekisi, memorandamu, dzi i-meili, milaedza, khungedzelo, dziphositara na u dadza dzifomo)

1. Tshivhumbeo tsho teaho	LEVELE 4 A hongo tevhedzwa tshivhumbeo tsho teaho.	LEVELE 3 Ho tevhedzwa nyana tshivhumbeo	LEVELE 2 Ho tevhe lwa tshivhumbeo.	LEVELE 1 Tshivhu mbeo tsho tevhedzwa nga maanda.
U Lingwa (2)	1 – 2	1	1 – 2	2
1. Thouni ya vhudi tshitaela, regisitara na ditshini ya tshivhumdeo	LEVELE 4 Thouni ine i si vhe yone na tshivhumbe o tshisa nyauli	LEVELE 3 Thouni i si yone zwituku, mañwalwa a si ngo fhelelaho, hu monamo nwa fhethu huthihu	LEVELE 2 Thouni i todeaho mañwahá o shuni swa nga u fhambanana hao.	LEVELE 1 Thouni ndi yone yone mañwalwa othe o shumi-swa zwa vhudi a hu na vhukhakhî ngauri ho shumiswa luambo lwo tambaho.
U Lingwa (5)	1	2	3 – 4	5
1. Ho Tevehedzwa thoho ya mafhungo na vhulanfu ha linwalo lipfufhi	LEVELE 4 Ho buiwa vhukuma kha thoho ya mafhungo naho nezwo lapfesa.	LEVELE 3 Ho kwamiwa thoho ya mafhungo fhedzi a ho ngo swikelelwa tshipilewa tshihulwane	LEVELE 2 Ho tevhe dzwa thoho ya mafhungo nahone ho swike lelwa tshipikwa tshihulwane	LEVELE 1 Ho tevhedzwa thoho ya mafhungo zwavhudi nga maanda.
U Lingwa (3)	1- 2	1	2	3
				GUMOFULU: 10

KHETHEKANYO YA C**MBUDZISO 4**

4.1		
4.1.1	Vhathu vhahulwane, (1) vhurereleli na zwinwe-vho;(1) vhusha; (1) mulani; (1) dombani; (1) vhana. (1)	(6)
4.1.2	U mvumvusa vhana.	(1)
	U tutula muhumbulo.	(1)
	U gudisa vhana u shumisana na u pfesesana	(1)
	U pfumisa luambo lwa vhana.	(1)
4.1.3	Zwiraru.	(1)
	Mathomele.	(1)
	Mutumbu.	(1)
	Thasululo.	(1)
4.1.4	Zwiraru.	
	Muhali.	(1)
	Muvhi.	(1)
	Murwelahothe.	(1)
4.1.5	(a) U vha muloi.	(1)
	(b) tāv'hanya u dinalea.	(1)
	(c) U humbela u fariswa kha mushumo	(1)
		[20]

KANA

- 4.2 Ngano dza tsiko dzi fhambana na ngano dza Sialala ngauri dzone dzi talutshedza nga ha tsiko ya zwine vhathu vha tshila nazwo kana ngazwo
- Ngano idzi dzi talutshedza nga vhubvo ha vhutshilo, lufu, shango, duvha, vengo na nwedzi.
 - Vhaanewa vhane vha wa nala kha ngano dzo tsiko ndi Mudzimu na vhadzimu, vhathu na dziphukha.
 - Ngano idzi dzi kwama mafhungo ane vhathu vha sa kone u a swikelela nga nthani ha uri Mudzimu na vhadzimu zwi nthesa kha vho.
 - Tsumbo ya ngano dza tsiko ndi ya luaviavi na dogololo zwi tshi rumiwa ga vhadzimu u amba nga lufu kha vhathu.
 - Ngano dza sialala dzone dzi fhambana na dza tsiko ngauri dzone dzi amba nga mafhungo o bvelelaho kale a lushaka lwonolwo.
 - Dzi anetshela nga zwe vhahali vha lushaka lwonolwo vha vha vha tshi lwisa zwone, zwi tshi katela na mishavho na mipfuluwo yavho.
 - Muanetsheli wa hone u vha e muthu muhulwane a divhaho divhazwakale ya lushaka lwonolwo.
 - Ngano idzi dzi anetshelwa nga madekwana khoroni kana tshitangani vhathu vha muta vha kuvhangana henefho.
 - Vhathetshelési vha ngano idzi vha lavhelelwa uri vha dzi tende dzo ralo nahone dzi a thonifhiwa.
 - Tsumbo ya lungano lwa sialala ndi lufu lwa Thohoyandou. [20]

MBUDZISO 5

- 5.1
- 5.1.1 U renga thaila nga ndila i si ya vhudi. (2)
- 5.1.2 Ndi nge nwana wavho Maguada a vha a tshi toda u vha vhulaha nge vha rengisa vhengele. (2)
- 5.1.3 Matsangaluwa. (2)
- 5.1.4
- U tswa mutavha. (2)
 - U ita khombo nga goloi hu si he a rumiwa hone. (2)
 - U funesa tshelede. (2)
- 5.1.5 A vho ngo tea u fhira vhana vhanzhi. (2)
- 5.1.6 (a) Vho-Mphabana (1)
- (b) Thaila (1)
- (c) Ndi nge thaila yawe ya vha yo fhelela. (2)
Ndi nge vha wana uri mutengo wa hone ndi wa vhudi. (2)
- [20]

KANA

- 5.2 Ndi ngoho murero uyu u mba zwone, kha khangeapfufhi iyi ri tangana na muthannga a no pfi Siphegana. O vha o mala Muhanelwa fhedzi a sa athu u dzula nae. Siphegana sa muthu wa ano maduvha a vha a tshi tama musadzi wawe a tshi thoma a vuledza pfunzo dzawe. Nge Mulanelwa a vha o no malwa khotsi awe vha hana u mu isa phanda na tshikolo. Ndi hezwi ene Siphegana nga u funa hawe Muhanelwa a tshi mbo di hwala vhudifhinduleli uho uyu Muhanelwa a fhedza o ya tshikoloni tsha vhudededzi. Nga murahu ha makole mararu a phasa a vuledza pfunzo dzawe. Muhanelwa ndi u mbo di tahiswa nga Madavha Ralishivha wa ramabindu. Izwi a zwo ngo takadza Siphegana sa izwi o rengisa kholomo dzawe dza rathi a tshi dzhe nisa onoyu Muhanelwa. Nangoho o vha o lovha tshedele i si na vhukono. Nwaha u tevhelaho Muhanelwa o vhingwa a mbo di wana khombo ya goloi a lovhela henefho Muhanelwa hango tsha diphina nga ludzula u lwo.

[20]

GUMOFULU: 80